13/12/2018

Ιερός Χρυσόστομος, ο “Πρύτανης” των ιεροκηρύκων

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

Στον Ιερό Χρυσόστομο αναφέρθηκε με άρθρο του ο Μητροπολίτης Μάνης Χρυσόστομος. Αναλυτικότερα αναφέρει τα εξής:” Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ἦταν ὁ μεγαλύτερος καί ὁ ἱκανότερος στή ρητορεία Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Χαρακτηρίστηκε, ὡς ὁ πρύτανις τῶν ἱεροκηρύκων. ῾Ο λόγος του ὑπέροχος, ἄψογος, λίαν ὠφέλιμος καί διδακτικός, ὄχι μόνον γιά τούς ἀκροατές τοῦ 4ου αἰώνα, ἀλλά διαχρονικά ἀποτελεῖ πνευματικό στήριγμα γιά τούς πολλούς χριστιανούς. Ὁ ἱερός πατήρ γιά τήν οἰκοδομή τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦσε κατά πολύ τούς κανόνες τῆς ρητορικῆς τέχνης, τῆς ὡραίας αὐτῆς τοῦ πνεύματος καί τῆς ἐκφράσεως τοῦ λόγου ὑψηλοῦ ἐπιπέδου τέχνης. Θά παραθέσωμεν μετά τῶν ἀναλόγων παραδειγμάτων, τέσσερα σχήματα λόγου ρητορείας, προκειμένου νά διαπιστώσουμε τήν δυνατότητα τοῦ ἀπαράμιλλου Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος καί διά τῆς μεθόδου αὐτῆς σκοπόν εἶχεν νά ὁδηγήσει ψυχές εἰς Χριστόν καί εἰς σωτηρίαν. Πρῶτον σχῆμα ρητορείας ἦταν ἡ ἀλληγορία. Μέ τό ρητορικό αὐτό σχῆμα παρατηρῶμεν μέ ζωηρά εἰκόνα ἕνα ἀντικείμενο μέ ὅλες του τίς ἰδιότητες καί ἐν ἐργειες καί κάμνομε μεταφορά ἐννοιῶν. Εἶναι δε χαρακτηριστικό ὅτι ἡ ἑρμηνεία τῆς μεταφορᾶς δέν ἐκτίθετα ιἀμέσως ἀλλ’ ἀφίεται στή σκέψη τοῦ ἀκροατοῦ. ῞Ενα παράδειγμ ααπό τόν Ἱ. Χρυσόστομο εἶναι τό παρακάτω, ἀπό τήν πρώτη του ἐπιστολή πρός τήν Ὀλυμπιάδα, ὅπου ἐκτίθεται ἡ τότε δεινή κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας. Γράφει: «Θάλασσαν ὁρῶμαι νομένην πάντοθεν ἀπ’ αὐτῆς κάτωθεν ἀναμοχλευομένην τῆς ἀβύσσου... τάς σανίδας τῶν

πλοίων διαλυομένας, τά ἱστία διαρρηγνύμενα... σκότος πάντα βαθύ καί ἀφεγγές καί ζοφῶδες, οὐδέ τούς πλησίον ἐπιτρέποντα βλέπειν καί πολύν τόν πάταγον τῶν κυμάτων καί θηρία θα λάττια πάντοθεν τοῖς πλέουσιν ἐπιτιθέμενα... Ἀλλ' ὅμως καί ταῦτα εἰδώς οὐκ ἀπογιγνώσκω τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος τόν κυβερνήτην τοῦ δε τοῦ παντός ἐννοῶν, ὅς οὐ τέχνη περιγίνεται τοῦ χειμῶνος, ἀλλά νεύματι λύει τήν ζάλην».

Δεύτερον σχῆμα λόγου εἶναι ἡ σύγκρισις. Ἰδού ἕνα παράδειγμα ἀπό τήν παραινετική δειλία του ἡ ὁποία ἐλέχθη στό ναό τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας: «Καθάπερ γάρ τῆς γῆς ἡ φύσις ἀμελουμένη μέν, βοτάνας ἐκφέρει πονηράς, συνεχῶς δέ γεωργικῶν ἀπολαύουσα χειρῶν, ὥριμον δίδωσι τόν καρπόν· οὕτω δή καί ἀνθρώπου ψυχή, ἡ μέν ἐν ῥᾳθυμίᾳ κειμένη, πλημμελημάτων ἀκάνθας τίκτει· ἡ δέ ἀπολαύουσα προνοίας, κομῶντα τῆς ἀρετῆς φέρει τόν καρπόν». Ἕνα τρίτο σχῆμα λόγου τῆς ρητορικῆς τέχνης εἶναι ἡ ἀπαρίθμησις. Τό παράδειγμα ἀπό τόν Ἰ. Χρυσόστομο. Στήν ὁμιλία του στούς Ἀνδριάντας λέγει: «Ποῦ γάρ ἐτέρωθι ταῦτα ἀκούσῃ ἅπερ ἐν ταῦθα φιλοσοφεῖς; Ἄνειὶ δικαστήριο νἀ πέλθῃς, ἀμφισβητήσεις ἐκεῖ καί μάχαι· ἄνειὶ βουλευτήριον, ἡ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων φροντίς· ἄνειὶ οἰκίαν, τῶν ἰδιωτικῶν ἡ μέριμνα κατατρύχει πάντοθεν· ἄνειὶ συλλόγους καί συνέδρια τῆς ἀγορᾶς, πάντα κἀκεῖ γήινα καί φθαρτά... Κἄνειὶ αὐτάς δέ εἰσέλθῃς τάς βασιλικάς αὐλάς, καί ἐκεῖ πάλιν τά αὐτά ἀκούσῃ διαλεγομένων ἁπάντων περί χρημάτων, περί δυναστείας, περί δόξης τῆς ἐνταῦθα τιμωμένης, πνευματικόν δέ οὐδέν· ἐνταῦθα δέ (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) τοὐναντίον ἅπαν, περί τοῦ οὐρανοῦ καί τῶν ἐν οὐρανῷ πραγμάτων, περί ψυχῆς, περί ζωῆς τῆς ἡμετέρας, καί τίνος ἕνεκεν γεγόναμεν, καί διά τί τοσοῦτον διατρίβομεν ἐνταῦθα χρόνον... καί μεγάλα τῆς σωτηρίας ἡμῶν λαβόντες ἐφόδια, οὕτως ἐντεῦθεν ἀπελευσόμεθα μετά χρηστῆς τῆς ἐλπίδος». Ἕνα τελευταῖο πού ἐκφέρουμε σχῆμα λόγου εἶναι ἡ ἀνθυποφορά. Ὀνομάζεται ἔτσι τό σχῆμα αὐτό διά τοῦ ὁποίου ὁ ρήτωρ ἐρωτᾶ τούς ἀκροατές καί προτείνει ἐνστάσεις, ἐκφράζει κάποια ἀπορία ἀλλ' ἀμέσως φέρει καί τήν λύση. Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος στόν ἐγκωμιαστικό του λόγο πρός τόν μάρτυρα Βαρλαάμ λέγει μεταξύ τῶν ἄλλων: «Καί πῶς δυνατόν, φησί, μιμήσασθαι μάρτυρας νῦν; οὐδέ γάρ ἐστι διωγμοῦ καιρός. Οἶδα κἀγώ· διωγμοῦ μέν καιρός οὐκ ἔστιν, ἀλλά μαρτυρίου καιρός ἐστι· παλαισμάτων τοιούτων οὐκ ἐστι καιρός, ἀλλά στεφάνων καιρός ἐστι· οὐ διώκουσιν ἄνθρωποι, ἀλλά διώκουσι δαίμονες· οὐκ ἐλαύνει τύραννος, ἀλλ' ἐλαύνει διάβολος, τυράννων πάντων χαλεπώτερος· οὐχ ὁρᾷς ἄνθρακας προκειμένους ἀλλ' ὁρᾷς φλόγα ἐπιθυμίας ἀναπτομένην; Κατεπάτησαν ἐκεῖνοι τούς ἄνθρακας, κατεπόνησον σύ τῆς φύσεως τήν πυράν· ἐπύκτευσαν ἐκεῖνοι πρός θηρία, χαλίνωσον σύ τόν θυμόν, τό ἀνήμερον καί ἀτίθασον θηρίον... οὕτω μιμήση μάρτυρας». Ἰδού, λοιπόν, δέν τοῦ ἀπεδόθη τοῦ ἁγίου πατρός Ἰωάννου ἐπί ματαίῳ, ὁ πλέον ἐκφραστικός καί δόκιμος τίτλος «Χρυσόστομος». Οἱ ἄμβωνες τῆς Ἀντιόχειας καί τῆς Κων/πόλεως ἱστορικοί ἄμβωνες, ἀπηχοῦν ἀνά τούς αἰῶνες τά

κηρύγματά του, τήν ἐκκλησιαστικήν του ρητορεία, τά χρυσά ρητορικά του σχήματα. Εὐτυχεῖς ὅσοι ἐντρυφοῦν στούς θαυμασίους λόγους του, γιατί πράγματι ἀντλοῦν σοφή καί ὑπέροχη θεία διδασκαλία, ἑρμηνεία τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τόσο ἀναγκαία γιά τήν σωτηρία τῆς ψυχῆς”.